

**КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО
ТА КРИМІНАЛІСТИКА**

МАКАРЕНКО Є. І.,
кандидат юридичних наук, професор
(Дніпропетровський гуманітарний
університет)

УДК 343.985.5

**ДЕЯКІ ВИСНОВКИ ЩОДО РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ЗАТРИМАННЯ ПІДОЗРЮВАНОГО
У ВІТЧИЗНЯНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ**

Аналізуються спірні питання щодо законодавчого регулювання такого кримінально-правового інституту, як затримання підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення, пропонуються оптимальні шляхи їх розв'язання.

Ключові слова: затримання, запобіжний захід, слідча (розшукова) дія, підозрюваний, кримінальний процес, криміналістика.

Анализируются спорные вопросы законодательного регулирования такого уголовно-правового института, как задержание подозреваемого в совершении уголовного правонарушения, и предлагаются оптимальные пути их разрешения.

Ключевые слова: задержание, мера пресечения, следственное (розыскное) действие, подозреваемый, уголовный процесс, криминалистика.

This article analyzes the Criminal Procedure Institute detention of a suspect in a crime and the ways of solving existing problems.

Key words: detention, measure of suppression, investigator (detective) action, suspected, criminally is judicial regulation, criminalistics.

Вступ. Запровадження в новий КПК України ² так званого «громадянського арешту» особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, видалення з кола «підстав затримання» тих, що не наближені до ситуації нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити, як того вимагає ч. 3 ст. 29 Конституції України, безперечно, є позитивним правовим явищем. Поряд із цим, ігноруючи спадкоємність, вітчизняний законодавець тлумачить «затримання підозрюваної особи» водночас і заходом забезпечення кримінального провадження (п. 8 ч. 2 ст. 131 КПК), і запобіжним заходом, що застосовується слідчим суддею під час досудового розслідування (ч. 2 ст. 176 КПК), і процесуальною дією, факт і результати проведення якої підлягають фіксуванню шляхом складання протоколу (ч. 5 ст. 208 КПК), що є неодмінною ознакою всіх гласних і негласних слідчих (розшукових) дій. Безумовно, подвійна позиція законодавця щодо регламентації «кримінально-процесуального інституту затримання підозрюваного» фактично свідчить про невизначеність його статусу, що відверто збиває правоохоронців з пантелику і сприяє остаточній втраті ним свого вихідного призначення в кримінальному провадженні, адже «затримання підозрюваного» стало мало чим відрізнятися від таких запобіжних заходів, як «домашній арешт» або «тримання під вартою», основною метою яких стає ізоляція підозрюваного. Вважаємо, що затримання підозрюваного у вчиненні кримінального правопорушення має розглядатися як слідча (розшукова) дія з традиційно

² Кримінальний процесуальний кодекс України, затверджений Законом Верховної Ради України № 4651-VI від 13.04.2012 р., підписаний Президентом України 14.05.2012 р. і введений у дію 21.11.2012 р.

притаманним їй організаційно-тактичним характером: володієш тактичними прийомами затримання злочинця в тій чи іншій ситуації, – спіймаєш і доставиш його до міліції, а ні – так він утече.

Загальнотеоретичні аспекти затримання особи, підозрюваної у вчиненні злочину, та його практична реалізація завжди були предметом постійної уваги з боку вчених-процесуалістів, криміналістів і представників теорії ОРД. Відповідні рекомендації містяться в працях декількох поколінь учених, починаючи з І. Т. Тарасова (1875 р.), яким було засновано інститут затримання злочинця, як поліцейський захід безпеки. Сто років поспіль корисними публікаціями (на рівні монографічних і дисертаційних досліджень) з цієї проблематики зарекомендували себе такі науковці, як: В. В. Бабурін, І. А. Веретенников, В. М. Григор'єв, А. П. Гуляєв, Й. М. Гуткін, А. А. Давлетов, А. В. Колеснев, К. В. Матісов, В. Ю. Мельников, А. В. Павлов, І. Л. Петрухін, Є. О. Підусов, О. І. Сергєєв, В. І. Тихоненко, Л. В. Франк, Ю. Д. Федоров, О. І. Цоколова, С. А. Шейфер, В. І. Янушко та ін. [1].

Не так інтенсивно, але досліджувалися ці проблеми і з боку вітчизняних учених. Зокрема, на рівні наукових статей, основні аспекти затримання було висвітлено А. Я. Дубинським (1973), М. М. Коротким (1977), В. М. Тертишником (1988), І. М. Бацьком (2002), А. П. Черненко (2003), М. А. Погорецьким (2007), М. М. Сербіним (2008), Н. С. Карповим (2010), В. П. Бірюковим (2010) та ін., в тому числі й автором цієї статті [2].

На рівні дисертаційних досліджень проблеми затримання як заходу кримінально-процесуального примусу розглядалися: О. Г. Олександровським (Затримання підозрюваного в совершении преступления и применение в отношении лица меры пресечения в виде заключения под стражу до предъявления ему обвинения. – Київ, 1992); В. О. Маляровою (Тактико-криміналістичні та процесуальні основи пошуку та затримання злочинця. – Харків, 2005); О. І. Білоусовим (Затримання підозрюваного як тимчасовий запобіжний захід у кримінальному процесі України. – Одеса, 2006); О. К. Черновою (Затримання особи, підозрюваної в скоєнні злочину. – Одеса, 2009). [3] Крім того, проблемам затримання злочинців присвятили свої монографічні дослідження В. І. Борисов, Н. В. Глинська, В. С. Зеленецький, О. Г. Шило (Проблеми затримання та взяття під варту в процесі дізнання та досудового слідства в Україні, 2005), А. П. Бущенко (Проти катувань ... Розділ 3, 2005) та Є. І. Макаренко (Теорія та практика встановлення й затримання осіб, якими вчинено злочин, 2011). [4]

Завдяки науковим працям зазначених учених «інститут затримання злочинців» має свою юридичну історію, вершиною якої були ті далекі часи, коли «затримання» мало вагомий статус початкової слідчої дії. На жаль, зі вступом України до Ради Європи і проведенням малої судової реформи 2001 р. «інститут затримання» осіб, підозрюваних у вчиненні злочинів, на законодавчому рівні змінився настільки, що перестав відповідати своєму вихідному призначенню. Не вніс кардинальних позитивних змін у цій сфері й новий КПК України, що робить необхідною подальшу наукову розробку даної проблематики.

Постановка завдання. Дослідивши питання затримання підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень, ми переконалися в тому, що «затримання» належить до тих правових явищ, існування яких постійно супроводжується клубком проблем. Отже, головною метою цієї статті є аналіз сучасної регламентації «інституту затримання підозрюваного» у вітчизняному кримінально-процесуальному законодавстві. Для досягнення поставленої мети в ході дослідження зроблена спроба вирішити таке завдання: визначитися з правовою природою затримання та сучасним уявленням щодо суті й змісту затримання в теорії кримінально-процесуального права і криміналістики.

Результати дослідження. На жаль, ст. 3 нового КПК України не містить визначення терміна «затримання». Як наслідок воно вважається водночас і заходом забезпечення кримінального провадження (п. 8 ч. 2 ст. 131), і тимчасовим запобіжним заходом (ч. 2 ст. 176), що полягає в 72-годинному ув'язненні затриманого шляхом поміщення його до Ізолятора тимчасового тримання (далі – ІТТ), і процесуальною дією «затримання особи, підозрюваної у

вчиненні злочину», факт і результати якої підлягають фіксації в протоколі за вимогами ч. 1 ст. 104, ч. 5 ст. 208 і ч. 6 ст. 223 КПК. З цього приводу немає також спільної точки зору і в спеціальній літературі. Так, одні вчені, в тому числі й автор цієї статті, вбачають у «затриманні» слідчу (розшукову) дію та, що головне, спосіб збирання доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні (ч. 1 ст. 223 КПК) [5]. Інші заперечують цю точку зору, стверджуючи, що «затримання» не містить в собі а ні пошукових, а ні пізнавальних, а ні посвідчувальних операцій [6]. Але з цим важко погодитися, оскільки на практиці часто доводиться і переслідувати злочинця, і з'ясовувати його особистість, і протоколювати дії, пов'язані з його затриманням. Крім того, оскільки момент піймання підозрюваного безпосередньо сприймався особами, які здійснювали затримання, а можливо й самим потерпілим та свідками-очевидцями, всі вони (а так само пояснення самого затриманого) є носіями інформації, що має неабияке доказове значення.

Зрештою, останнім десятиліттям виділилася й така категорія авторів [7], яка під впливом новел «малої судової реформи» в Україні (2001 р.), змінила і своє ставлення до «затримання», позиціонуючи думку, що воно є не слідчою дією, а різновидом превентивних заходів, уживаних під час кримінального провадження для забезпечення належної поведінки підозрюваної особи. При цьому, прагнучи переконати читача в тому, що затримання підозрюваного є нічим іншим, як запобіжним заходом, що полягає в ізоляції затриманої особи шляхом поміщення її до ІТТ, деякі автори у своїх роздумах суперечать навіть здоровому глузду. Приміром, О. Л. Протопопов стверджує, що не «можна розцінювати як затримання піймання підозрюваного, який утік із ІТТ, СІЗО чи з-під конвою. Його процесуальне становище давно визначене, запобіжний захід був обраний ще до його втечі, тому дублювати останній немає потреби» [8].

З наведеного міркування не важко дійти висновку, що за змістом автор невинувато підмінює «затримання» аналогічним «триманням під вартою». З його міркувань виходить, що затримувати (тобто піддавати ізоляції) утікача немає сенсу, тому що він давно вже перебуває під вартою (чи в ув'язненні). Але ж у наведеній ситуації, коли підозрюваний утік, переховується і в інтересах правосуддя його вкрай необхідно спіймати, існує потреба не в ізоляційному запобіжному заході (який раніше можливо був обраний), а в організаційно-тактичних діях зі встановлення місцезнаходження утікача, його фізичного захоплення й доставляння до органу досудового розслідування. Вважаємо, що саме ці дії становлять суть «кримінально-процесуального затримання». До речі, цього вимагає і Закон України «Про внутрішні війська МВС України», яким у числі основних завдань цих підрозділів передбачено саме «переслідування й затримання заарештованих і засуджених осіб, які втекли з-під варти» [9, ст. 2]. Зрозуміло, що на відміну від досить безпечних превентивних заходів – відібрання особистого зобов'язання, застави, віддачі підозрюваного на поруки або поміщення його під домашній арешт, діям щодо фізичного затримання властивий дещо інший, організаційно-тактичний характер (володіння відповідними прийомами підготовки, безпосереднього захоплення злочинця, фіксації важливих обставин затримання та його доставляння до міліції для вжиття заходів в інтересах кримінального провадження).

Вважаємо, що розбіжності в поглядах на суть «затримання» переважно зумовлені тим, що ані «Етимологічний словник української мови», ані «Тлумачний словник» [10] не містять давно й широко вживаних у вітчизняному законодавстві й на практиці термінів «затримання», «затримати». Проте, якщо звернутися до «Словаря Ожегова» або «Толкового словаря живого великорусского языка Владимира Даля», то можна переконатися в тому, що терміни «затримання», «затримувати» тлумачаться як «зупиняти, не пускати, не давати ходу, перешкоджати руху кого-небудь, затримувати когось» [11]. Безперечно, йдеться не про позбавлення волі людини шляхом утримання в ІТТ, а про її піймання (фізичне затримання). На жаль, недолік відповідних тактико-криміналістичних знань і навичок, необхідних співробітникам міліції для ефективного виконання службових обов'язків, часто зумовлює їх неготовність адекватно діяти в екстремальних ситуаціях, пов'язаних із затриманням злочинців

на місці вчинення кримінального правопорушення чи в результаті їх переслідування. Цей невтішний висновок побічно підтверджує й той сумний факт, що починаючи з 1991р., в Україні під час виконання службових обов'язків (зазвичай пов'язаних із затриманням правопорушників) 1016 працівників міліції загинули, 7536 – отримали поранення. Середній вік загиблих – 25–27 років [12].

Зважаючи на такі факти, вчені, керівники силових відомств і парламентарі мусять розуміти, що кримінально-процесуальне затримання осіб, підозрюваних у вчиненні кримінальних правопорушень (або розшукуваних обвинувачених чи засуджених, які втекли з місць позбавлення волі), слід розглядати не як ізоляційний запобіжний захід (для цього існують «домашній арешт» або «тримання під вартою»), а в традиційному розумінні – як комплекс дій з безпосереднього зближення, захоплення, обеззброєння та доставляння затриманого в міліцію, що має супроводжуватися фіксацією факту, обставин і результатів затримання шляхом відеозапису та їх остаточного юридичного оформлення шляхом складання відповідного протоколу.

Автор статті знайомий зі слідчо-оперативною роботою не з чужих слів, тому цілком переконаний, що саме таке розуміння дає можливість не лише отримувати важливі докази в процесі затримання підозрюваного, але й використати їх надалі для доказування його провини. Не випадково, впродовж багатьох десятиліть цими міркуваннями керуються співробітники СБУ, кримінальної та податкової міліції в повсякденній практиці для виявлення неочевидних діянь та викриття злочинців. Часто затримання особи на місці злочину стає кінцевою й досить ефективною точкою в процесі документування її злочинної діяльності. Наприклад, грамотно сплановане затримання кишенькового крадія, вимагача або хабарника на місці злочину – в момент заволодіння грошима або відразу ж після цього є одним із дієвих способів їх викриття, оскільки дає реальну можливість зафіксувати і факт протиправного заволодіння чужим майном, і вилучення в нього цього майна (або його відвертого викиду чи знищення), і його перших пояснень з цього приводу. Треба пам'ятати й те, що факт затримання на місці злочину чинить такий разючий психологічний вплив на підозрюваного, що не залишає йому іншого вибору, як визнати свою провину.

Висновки. Очевидно, що інститут затримання особи, підозрюваної у вчиненні кримінального правопорушення, регулює складні процеси відносин, що виникають між людиною, суспільством, державою й навіть світовою спільнотою. Цілком природно, що через призму вимог Європейської Конвенції з прав людини 1950 р., Конституції та нового КПК України в частині неоднозначності трактування деяких теоретично і практично значущих аспектів процесуальної регламентації та практики затримання злочинців рівень досконалості цього інституту потребує наукового переосмислення.

Слід зазначити, що на відміну від попереднього КПК України 2012 р. регламентує «інститут затримання особи» значно прогресивніше, а саме:

- по-перше, п. 8 ч. 2 ст. 131 КПК (за аналогією зі ст. 260 КУпАП) справедливо вважає «затримання особи» заходом забезпечення кримінального провадження, адже у противному разі воно не має судової перспективи;

- по-друге, ч. 2 ст. 207 КПК надає право затримувати злочинців без ухвали суду не лише працівникам органів досудового розслідування, але й будь-якій іншій особі. Це означає, що вітчизняний КПК урешті-решт перестав суперечити положенням матеріального (первинного) права – ст. 38 КК України;

- по-третє, у ч. 3 ст. 207 і ч. 1 ст. 210 КПК зазначається про негайне доставляння затриманого до уповноваженої особи або негайне повідомлення уповноваженої службової особи про затримання та місце перебування особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення. Уповноважена службова особа зобов'язана доставити затриману особу до найближчого підрозділу органу досудового розслідування, в якому негайно реєструється дата, точний час (година й хвилина) доставляння затриманого та інші відомості;

- по-четверте, Кримінально-процесуальним законодавством України і відомчими

нормативними актами [13] запроваджено національну процедуру за аналогією «попереджень Міранди в США», що передбачає повідомлення про підозру («Пам'ятку»), яке втілює в собі конституційні гарантії забезпечення прав і свобод людини і громадянина в кримінальному процесі, та сприяє удосконаленню «інституту затримання» у вітчизняній юриспруденції;

– по-п'яте, фактично й досі на практиці між фізичним і юридичним затриманням особи неминуче існує часовий інтервал, що вимірюється хвилинами, годинами, а подекуди й днями, а вітчизняне законодавство не містить норми, яка б у цей період визначала статус затриманої особи, й таке становище не є нормальним, адже саме тут людина частенько виявляється жертвою свавілля й беззаконня з боку співробітників міліції (патрульних міліціонерів і військовослужбовців, дільничних інспекторів міліції, оперативних чергових та ін.) [14]. Чинний КПК України вперше визначає чіткий критерій моменту, з якого власне починається строк затримання підозрюваного: «Особа є затриманою з моменту, коли вона силою або через підкорення наказу змушена залишатися поряд із уповноваженою службовою особою чи в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою особою» (ст. 209 КПК) ³;

– по-шосте, кримінально-процесуальному затриманню особи за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, безумовно, властиві всі ознаки, що ставляться вченими до слідчої (розшукової) дії [15, с. 7–19]. Таким чином, оскільки «затримання» має свою мету, завдання, підстави й умови, організаційно-тактичні прийоми проведення, служить ефективним процесуальним способом отримання фактичних даних у кримінальному провадженні, які втілюються в процесуально-правову форму – протокол (ч. 5 ст. 208 КПК), в якому фіксуються хід і результати затримання підозрюваного, то складений за підсумками затримання протокол, будучи процесуальним носієм фактичних даних, що мають доказове значення, задовольняють вимоги допустимості й достовірності, безперечно, має бути джерелом доказів.

Зрештою, з криміналістичної точки зору, затримання було й має залишитися спеціальною тактичною операцією, мета якої захоплення злочинця на місці злочину (на гарячому) або в результаті його розшуку ⁴. Вона полягає у безпосередньому зближенні, фізичному захопленні, обеззброєнні і доставлянні підозрюваного (розшукуваного обвинуваченого чи засудженого) до найближчого відділення міліції для забезпечення його участі в слідчих діях і виконання інших процесуальних рішень в інтересах кримінального провадження.

До речі, результативність тактичної операції затримання підозрюваного цілком залежить від наявності у суб'єктів затримання відповідних організаційно-тактичних і фізичних навичок її проведення. Щоправда, розмірковуючи над цими детермінантами, автор не може приховати того факту, що вітчизняні навчальні заклади МВС, які ще років 15–20 тому здійснювали усебічний (процесуальний, криміналістичний, психологічний, фізичний) вишкіл курсантів із теми «Тактика затримання злочинців», нині цим питанням практично не приділяють уваги. Єдиним приємним винятком є відпрацювання курсантами прийомів затримання у рамках «САМБО» – спеціальної фізичної підготовки, хоча в останній, як відомо, домінує голий практицизм, а не правова «технологія затримання». Причину такого занепаду ми вбачаємо в тому, що зі втратою статусу слідчої дії «затримання» автоматично було видалено зі змісту розділу «Криміналістична тактика», оскільки питання практичної реалізації «запобіжних заходів» ніколи не становили предмет криміналістики. Крім того, за останнє десятиліття майже

³ Раніше таким критерієм вважався не той момент, коли особу фактично захопили, а той день і час (у межах подальших 72 годин, передбачених ст. 106 КПК України 1960 р.), коли уповноважена особа склала протокол затримання підозрюваного у вчиненні злочину. У цей період затримана особа була позбавлена елементарних правових гарантій захисту від свавілля правоохоронців.

⁴ *Тактичну операцію* в криміналістиці визначають як комплекс погоджених і взаємозалежних процесуальних (слідчих) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів, об'єднаних загальним задумом і спрямованих на рішення конкретної задачі розслідування і обумовлених цією метою і слідчою ситуацією, що створилася. Такими, наприклад, є тактичні операції по затриманню злочинця у момент отримання хабара чи під час вилучення ним із тайника викраденого майна та ін. (Див.: П.Д. Біленчук, В.К. Лисиченко, Н.І. Клименко та ін. Криміналістика: Підручник./За ред. П.Д. Біленчука. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Атіка, 2001. – С. 265-266).

втричі скоротився й сам обсяг цієї навчальної дисципліни про спеціальні методи, прийоми й засоби розслідування кримінальних правопорушень та викриття злочинців. Переконані, що все це, як і нинішнє неоднозначне законодавче трактування кримінально-процесуального затримання, унеможливило ефективну протидію злочинності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Франк Л. В. Задержание и арест подозреваемого в советском уголовном процессе (Уголовно-процессуальное и криминалистическое исследование) / Л. В. Франк. – Душанбе : Таджикский гос. ун-т, 1963. – 263 с. ; Шейфер С. А. Доказательственное значение задержания подозреваемого / С. А. Шейфер // Соц. законность. – 1972. – № 3. – С. 56 ; Федоров Ю. Д. Тактика задержания / Федоров Ю. Д. – Ташкент, 1975 ; Сергеев А. И. Задержание лиц, подозреваемых в совершении преступления, по советскому уголовно-процессуальному закону / Сергеев А. И. – Горький, 1976. – 60 с. ; Гуткин И. М. Актуальные вопросы уголовно-процессуального задержания : учеб. пособие / Гуткин И. М. – М. : Акад. МВД СССР, 1980. – 86 с. ; Янушко В. И. Тактика задержания подозреваемых / Янушко В. И. – Минск, 1981 ; Петрухин И. Л. Задержание / И. Л. Петрухин // Проблемы кодификации уголовно-процессуального права. – М. : ИГПАН СССР, 1987. – С. 51–65 ; Григорьев В. Н. Задержание подозреваемого органами внутренних дел / Григорьев В. Н. – Ташкент, 1989 ; Веретенников И. А. Задержание подозреваемого как комплексный правовой институт : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / И. А. Веретенников. – М., 2001. – 202 с. ; Пидусов Е. А. Задержание подозреваемого по делам о незаконном обороте наркотических средств и психотропных веществ: Процес. и криминалистические аспекты : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Е. А. Пидусов. – 2002. – 152 с. ; Мельников В. Ю. Задержание подозреваемого : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / В. Ю. Мельников. – Краснодар, 2004. – 169 с. ; Матисов К. В. Задержание и доставление в ОВД лиц, подозреваемых в совершении преступлений : учеб.-метод. пособие / К. В. Матисов. – Челябинск : Челяб. юрид. ин-т МВД России, 2005 ; Колеснев А. В. Физическое задержание правонарушителей с использованием подручных средств : учебно-метод. пособие / Колеснев А. В., Новиков А. Н., Литвиненко М. И. – ВИПК сотрудников МВД России. – Домодедово (Московская обл.) : ВИПК МВД России, 2007 ; Смушкин А. Б. Задержание в структуре тактической операции при расследовании преступлений / Смушкин А. Б. – Саратов: Изд-во ГОУ ВПО «Саратовская гос. акад. права», 2008 ; Павлов А. В. Задержание обвиняемого, находящегося в розыске : дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.09 / А. В. Павлов. – Омск, 2009. – 223 с. та ін.

2. Дубинский А. Я. Некоторые вопросы правовой регламентации задержания подозреваемого в совершении преступления // Материалы теоретической конференции по итогам научно-исследовательской работы профессорско-преподавательского состава за 1972 год. – К. : Киевская ВШ МВД СССР, 1973. – С. 87–92 ; Короткий Н. Н. Задержание лица, подозреваемого в совершении преступлений. – К. : Изд-во МВД УССР, 1977 ; Тертышник В. М. Задержание подозреваемого: содержание и процессуальная форма // Вопросы уголовного процесса и криминалистики – М. : ВНИИ МВД СССР, 1988 ; Бацько І. М. Кримінально-процесуальні аспекти затримання підозрюваного // Україна між минулим і майбутнім : матеріали Всеукраїнської наукової конференції. – К. : Вид-во НАВС України, 2002. – С. 138–145 ; Черненко А. П. Кримінально-процесуальне затримання особи: слідча дія чи запобіжний захід? // Організаційно-правові питання реформування досудового слідства в Україні : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Донецьк, 13 грудня 2002 р. – Донецьк : ДІВС, 2003. – С. 125–132 ; Погорецький М. А. Затримання підозрюваного: проблеми обґрунтування рішення // Юридичний радник. – Х., 2007. – № 6 (20). – С. 92–97 ; Сербін М. М. Затримання підозрюваного в кримінальному процесі: порівняльно-правовий аналіз // Право і суспільство. – 2008. – № 5. – С. 88–90 ; Карпов Н. С. Питання затримання обвинуваченого, який перебуває в розшуку [Електронний ресурс]. – Режим доступу – 2010_3/karpov.htm ;

Бірюков В. П. Юридична природа затримання: постановка проблеми [Електронний ресурс] // Форум права. – 2010. – № 4. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10bvpzpp.pdf>; та ін.

3. Александровский А. Г. Задержание подозреваемого в совершении преступления и применение в отношении лица меры пресечения в виде заключения под стражу до предъявления ему обвинения : автореф. дис. ... на соиск. учен. степ. канд. юрид. наук : 12.00.09 / А. Г. Александровский / Киевск. госуд. ун-т. – К., 1992. – 26 с. ; Малярова В. О. Тактико-криміналістичні та процесуальні основи пошуку та затримання злочинця : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / В. О. Малярова. – Х. : Нац. ун-тет внутр. справ, 2005. – 20 с. ; Білоусов О. І. Затримання підозрюваного як тимчасовий запобіжний захід у кримінальному процесі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : 12.00.09 / О. І. Білоусов. – Одеса, 2006 ; Чернова А. К. Затримання особи, підозрюваної в скоєнні злочину : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09 / А. К. Чернова. – Одеса, 2009.

4. Проблеми затримання та взяття під варту в процесі дізнання та досудового слідства в Україні / Борисов В. І., Глинська Н. В., Зеленецький В. С., Шило О. Г. – Х. : Східно-регіон. центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2005. – 352 с. ; Бущенко А. П. Проти катувань. Аналіз відповідності українського законодавства та практики стандартам і рекомендаціям Європейського Комітету запобігання катуванням та жорстокому поводженню / Бущенко А. П. / Харківська правозахисна група. Спеціальний випуск. – № 38 (80). – Інформаційно-аналітичний бюлетень «Права людини». – № 38(80). – Х., 2005. – 240 с. ; Макаренко Є. І. Теорія та практика встановлення й затримання осіб, якими вчинено злочин : монографія / Є. І. Макаренко. – Дніпропетровськ: Дніпр. держ. ун-тет внутр. справ, 2011. – 468 с.

5. Чувилов А. А. Производство следственных действий: Уголовный процесс : учебник для вузов / Чувилов А. А. ; под ред. В. П. Божьева. – М. : Спак, 1998. – С. 286–288 ; Шибіко В. П. Слідчі дії / Шибіко В. П., Михеєнко М. М., Нор В. Т. // Кримінальний процес України. – К. : Либідь, 1999. – С. 244 ; Малярова В. О. Сутність затримання як слідчої дії / В. О. Малярова // Вісн. Нац. ун-ту внутр. справ. Спецвипуск. – Харків : НУВС. – 2000. – С. 133–136 ; Макаренко Є. І. Розшук і затримання підозрюваних (звинувачених) у наркобізнесі : навчальний посібник / Макаренко Є. І. – Д. : Юрид. академія міністерства внутр. справ, 2005. – С. 83 ; Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України : підручник / Тертишник В. М. – 5-те вид., доп. і перероб. – К. : А.С.К., 2007. – С. 421 та ін.

6. Абдумаджидов Г. А. Расследование преступлений / Абдумаджидов Г. А. – Ташкент, 1986. – С. 104 ; Григорьев В. Н. Задержание подозреваемого органами внутренних дел : учебное пособие / Григорьев В. Н. – Ташкент, 1989. – С. 7–8 та ін.

7. Черненко А. П. Кримінально-процесуальна регламентація слідчих дій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня ... канд. юрид. наук / А. П. Черненко – Харків, 2004. – С. 9 ; Чернова А. К. Затримання особи, підозрюваної в скоєнні злочину : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / А. К. Чернов. – Одеса : Одеський держ. ун-тет внутр. справ, 2009. – С. 11 та ін.

8. Протопопов А. Л. Основания уголовно-процессуального задержания / А. Л. Протопопов // Правоведение, 2006. – № 4. – С. 135.

9. Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України : Закон України № 2235-XII, від 26.03.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 29. – Ст. 397.

10. Етимологічний словник української мови [Електронний ресурс] : в 7-ми т. – Т. 2. – С. 242, 296. – Режим доступу : http://litopys.org.ua/djvu/etymolog_slovnyk.htm.

11. Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://slovarozhegova.ru/word.php?wordid=8129>; <http://slovardalja.net/word.php?wordid=8603>.

12. Щороку 22 серпня в Україні вшановують пам'ять міліціонерів, загиблих під час виконання службових обов'язків. Див. : Тиждень МВС України «Іменем закону». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.archive.imzak.org.ua/index.php/232/m1250843754/> ; «Іх подвиг завжди буде для нас прикладом відваги, мужності і героїзму» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://mvs.gov.ua/mvs/control/donetsk/uk/publish/printable_article/101718;

13. Про затвердження Тимчасового положення про організацію служби спеціальних моторизованих військових частин міліції, військових частин спеціального призначення і підрозділів оперативного призначення внутрішніх військ МВС України : наказ МВС України, від 05.07.2005 р. № 521 ; від 13.08.2010 р. № 382 «Про затвердження Змін до Інструкції з організації діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, направленої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, затвердженої наказом МВС від 28.04.2009 № 181».

14. Так, минулого року за незаконне затримання й побиття затриманих громадян до суду було притягнуто 62 співробітники МВС. Хоча, насправді подібних випадків у міліцейській практиці налічуються сотні тисяч. Див.: Питки в МВД: Где искать управу на милицию? [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://gazetavv.com/news/12761-pytki-v-mvd-gde-iskat-upravu-na-militsiyu-25022011101600.html>; <http://www.segodnya.ua/news/14085170.html> та ін.

15. Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальна регламентація слідчих дій : монографія / Л. М. Лобойко, А. П. Черненко. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський держ. ун-тет внутр. справ, 2005. – С. 7–19 ; Лобойко Л. М. Кримінально-процесуальне право : навч. посібник для підгот. до держ. іспиту / Лобойко Л. М. – 3-є вид., доп. і перероб. – Д. : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. – 2008. – С. 86.

САЧКО О. В.,

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-
правових дисциплін
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 343.13.13.

КОНТРОЛЬНА ПОСТАВКА ТА КОНТРОЛЬНА ЗАКУПКА ЯК ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ВИЯВЛЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ З НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

У статті приділяється увага ефективним методам безпосереднього виявлення злочинів, пов'язаних із незаконним обігом наркотичних засобів, таких як контрольна закупка та контрольна поставка.

Ключові слова: *контрольна поставка, контрольна закупка, правозастосовна практика, незаконний обіг наркотичних речовин.*

В статье уделяется внимание эффективным методам непосредственного выявления преступлений, связанных с незаконным оборотом наркотиков, таких как контрольная закупка и контрольная поставка.

Ключевые слова: *контрольная поставка, контрольная закупка, правоприменительная практика, незаконный оборот наркотических веществ.*

The paper focuses on efficient methods for direct de detection of crimes related to

